

Elias Pekkola, Jussi Kivistö & Vuokko Kohtamäki (toim.). *Korkeakouluhallinto: Johtaminen, talous ja politiikka*. Tallinna: Gaudeamus Oy, 2014. 375 s.

Alamme on kehittynyt viime vuosina nopeasti. Yhtenä merkinä tutkimus- tai tieteenalan vaikiintumisesta voidaan pitää oppikirjojen julkaisua. ”*Korkeakouluhallinto: Johtaminen, talous ja politiikka*” on korkeakoulututkimusalan ensimmäinen suomenkielinen ja kotimainen oppikirja. Korkeakoulututkimuksen alalta on ilmestynyt viime vuosina paljon kirjallisuutta, mutta usein alan pienen koon vuoksi, julkaisut ovat olleet kansainvälisiä. Siten suomenkielinen kattava oppikirjamainen teos on varsin tarpeellinen ja hyödyllinen. Teoksen alussa todetaankin, että kirja on luotu vastaamaan tarpeeseen saada alalta ”...puuttunut oppikirja, joka mahdollistaisi yliopisto-opintojen lisäksi itsenäisen opiskelun ja aiheeseen tutustumisen.” Edelleen teoksen tarkoitus on antaa lukijalle mahdollisuus muodostaa monipuolinen kuva korkeakouluhallinnon eri osa-alueista sekä keskeisistä käsitteistä, joiksi toimittajat ovat nimenneet korkeakoulutus, ohjaus ja autonomia. Teoksen alussa on siis kiteytetty hyvin kenelle teos on tarkoitettu, miksi se on tehty ja mitä kirjassa käsitellään.

Teoksessa on käytetty kolmiportaista rakennetta, joka muodostuu keskeisten hallintotieteellisten tai lähitieteenalojen käsitteiden kuvauksesta, käsitteiden soveltuvuuden pohdinnasta korkeakoulukontekstiin ja käsitteiden konkretisoimisesta käytännön esimerkkien avulla. Teos jakautuu kolmeen osaan ja se sisältää yhteensä kaksitoista lukua. Kirjoittajilla on laajasti kokemusta korkeakoulututkimuksesta, mutta myös korkeakoulun sisäisestä elämästä, heidän työskennellessä korkeakouluissa.

Teoksen ensimmäinen osa on otsikoitu kysymyksellä ”*Mitä on korkeakoulutus?*”. Kuten teoksen alussa todetaan, osio käsittelee kuitenkin kaksiosaista kysymystä, mitä on korkeakoulutus ja korkeakoulututkimus? Osan yksi ensimmäisessä luvussa, ”*Korkeakoulututkimus*”, Elias Pekkola, Jussi Kivistö ja Seppo Hölttä kuvaavat alaamme monipuolisesti. Kirjoittajat määrittävät korkeakoulututkimuksen kehitystä monitieteiseksi, kansainväliseksi ja soveltavaksi tutkimusalaksi. Akateemisena kenttänä

korkeakoulututkimus tutkimusalanana on nuori, mistä kertoo sen tieteenala-aseman epäselvyys. Kirjoittajat tunnistavatkin alan monitieteelliseksi tutkimusalaksi, mikä on mielestäni varsin osuva määritelmä. Korkeakoulut muodostavat hyvin monimuotoisen ilmiön, ja siten relevantteja näkökulmia, menetelmiä ja lähestymistapoja niiden tutkimiseen voidaan nimetä useita. Erilaisista luokitteluista huolimatta kentän kuvaus jää pirstaleiseksi. Toisaalta tämä on yksi alamme näkyvin erityispiirre.

Jarkko Tirronen kuvaa luvussaan ”*Länsimaisen yliopistolaitoksen historiallinen kehitys*” yliopistoinstituution historiallista kehitystä, korkeakoulutraditioita ja ideaalimalleja huolellisesti. Korkeakoulutuksen massoitumisen ja markkinallistumisen ilmiötä, ”2010-luvun historiallista vallankumousta”, olisi voinut tarkastella laajemmin kuin vain ”Lopuksi”-osassa. Luvussa ”*Korkeakoulutuksen ideat, arvot ja autonomia*” Jarkko Tirronen ja Vuokko Kohtamäen tarkoituksena on, otsikon mukaisesti, pyrkiä määrittämään korkeakoulutuksen keskeisimpiä tehtäviä, ideoita, arvoja ja autonomiaa. Kirjoittajat pyrkivät tuomaan yhtäaikaaisesti esille käsitteisiin sisältyvän monimuotoisuuden ja arvolatautuneisuuden. Käsitteiden määrittäminen on huolellista, mutta toisaalta kokonaiskuvan muodostaminen on lukijalle haastavaa. Kuten teoksen toimittajat toteavat ”Lukijalle”-osiossa, tehtävä on vaikea.

Seuraavaksi Elias Pekkola tarkastelee luvussa ”*Akateeminen professio ja akateeminen työ*” profession käsitettä ja määrittää akateemisen profession olevan merkittävä yliopiston toimintaa määrittävä ohjausvoima. Hän tarkastelee käsitettä monialaisesti arvoyhteisön, yhteiskunnallisen tehtävän, tietoon perustuvan asiantuntijuuden, jäsenyyden rajojen ja etujärjestön kautta. Osan yksi lopuksi Terhi Nokkala tarkastelee, alalla yhä voimistuneita, kansainvälistymisen ja eurooppalaistumisen ilmiötä. Tietolaatikat tukevat hyvin ilmiön kuvausta. Erityisen ilahduttavaa on lukea meille suomalaisille korkeakoulututkijoille tärkeästä eurooppalaisesta korkeakoulupolitiikkakalottuvuudesta.

Teoksen toisessa osassa ”*Korkeakoulut ja yhteiskunta*” käsitellään korkeakoulujen ja yhteiskunnan suhdetta ansiokkaasti, tuomalla esille merkittävimmän tätä suhdetta määrittävät teemat: korkeakoulupolitiikka, rahoitus ja

laadunvarmistus. Elias Pekkola, Jussi Kivistö ja Terhi Nokkala johdattavat lukijan politiikan ja hallinnontutkimuksen peruskäsitteistöön. He kuvaavat havainnollistavasti monitahoista poliittisten linjausten luomisen prosessia linkittäen toimeenpanon korkeakoulujen erilaisten ohjausmallien käsittelyyn. Ohjauksesta siirrytään luontevasti rahoitukseen. Luvussa ”*Korkeakoulujen rahoitus*” Jussi Kivistö tarkastelee korkeakoulutusta ja tutkimusta hyödykkeinä ja kuvaa kustannuksia ja rahoittajatahoja, julkista rahoitusta sekä markkinaohjausta. Jani Ursin tarkastelee puolestaan luvussa ”*Korkeakoulujen laadunvarmistus*” korkeakouluja laadun näkökulmasta, erityisesti laadun-käsitettä ja laadunvarmistusta korkeakouluissa.

Teoksen kolmas osa ”*Korkeakouluorganisaatio*” käsittelee nimensä mukaisesti korkeakoulua organisaationa. Tässä yhteydessä tarkastellaan organisaatiokuvauksen lisäksi johtamista korkeakouluissa ja korkeakoulujen taloushallintoa. Kari Kuoppala tarkastelee luvussa ”*Korkeakoulut organisaatioina*” hyvin laaja-alaisesti tunnetuimpia organisaatioteorioita, linkittää teorit yliopisto-organisaatioon ja esittää yliopisto-organisaatiota merkittävimmin määrittävät erityispiirteet. Tarkastelu siirtyy johdonmukaisesti Turo Virtasen kirjoittamaan lukuun ”*Johtaminen korkeakouluissa*”. Luvussa tarkastellaan johtamistutkimuksen eri suuntauksia ja johtamisen eri alueita, joita edelleen sovelletaan mielenkiintoisesti korkeakouluorganisaatioon. Vuokko Kohtamäki tarkastelee kolmannen osan päättävässä luvussa, ”*Korkeakoulujen taloushallinto*”, juurikin otsikon mukaisesti talouteen liittyviä kysymyksiä. Korkeakoulujen talous on jäänyt korkeakouluja käsittelevässä kirjallisuudessa

usein liian vähäiselle huomiolle, vaikka on selvää, että aihe on erityisen tärkeä.

Teoksen päättää toimittajien kirjoittama epilogi: ”*Korkeakouluhallinto, politiikka ja talous: eilen, tänään ja huomenna*.” Epilogi on hyvin ytimekäs katsaus korkeakouluja kohtaneeseen muutokseen ja kokoaa erinomaisesti teoksessa aiemmin esitetyt yksitoista artikkelia. Artikkelimuotoisuuden johdosta teos on monialainen ja alan monien asiantuntijoiden taitoja on hyödynnetty ansiokkaasti. Rakenne on selkeä ja yhtenäinen ja teos etenee loogisesti. Toisaalta lukujen kesken on jonkin verran päällekkäisyyttä. Teoksen tarkoitus oli avata pääkäsitteitä, mikä kyllä toteutuu, mutta käsitteiden tulkinta ja määrittely jää lukijan vastuulle. Olisin toivonut käsitteiden avausta keskitetyksi teoksen alkuun. Sivuhuomautuksena, jään pohtimaan, mitä on korkeakouluhallinto? Oppimisen näkökulmasta olisi ollut toivottavaa, että teoksessa olisi ollut lukukohtaisia yhteenvetoja ja enemmän havainnollistavia taulukoita ja kuvioita.

Toimittajien määrittämien keskeisten aihepiirien käsittely ei jää pintapuoliseksi ja suuria puutteita teoksesta on vaikea osoittaa. Luonnollisesti, itse korkeakoulujen innovaatiotoimintaan keskittyneenä tutkijana, pohdin olisiko teoksessa ollut hyödyllistä käsitellä laajemmin korkeakoulujen kolmatta tehtävää, yritysmaisen, markkinaehtoisen palveluyliopiston syntyä ja korkeakoulujen innovaatiotoimintaa.

Teos vastaa erinomaisesti tarkoitukseensa perehdyttää lukija korkeakoulujen toimintaan ja hallintoon. Suosittelen teosta kaikille korkeakouluhallinnosta kiinnostuneille.

Maria Virranniemi